

Vijeće za štampu u Bosni i Hercegovini,

Udruženje/Udruga "BH novinari", Društvo novinara Bosne i Hercegovine, Udruga hrvatskih novinara u Bosni i Hercegovini i Udruženje novinara Republike Srpske

KODEKS ZA ŠTAMPU BOSNE I HERCEGOVINE

UVOD

Ovaj Kodeks je izveden iz postojećih evropskih standarda novinarske prakse. Kodeks ima za cilj da postavi osnove sistema samouređivanja u štampi, koji će biti smatran moralno obavezujućim za novinare, urednike, vlasnike i izdavače novina i periodičnih izdanja.

Novinari i urednici će poštivati opšteprihvaćene principe etike i štiti profesionalni integritet novinarstva. Pored ovoga Kodeksa, Zakoni i druga zakonom određena pravila u BiH, čine okvir za rad štampanih medija u BiH.

Ovaj Kodeks sadrži osnovne principe Memoranduma o razumijevanju potpisanog od Nezavisne unije profesionalnih novinara BiH, Saveza novinara BiH, Nezavisnog udruženja novinara Republike Srpske, Udruženja novinara Republike Srpske i Sindikata profesionalnih novinara Federacije BiH, a kojeg je prihvatila i Udruga hrvatskih novinara u BiH.

Urednici i izdavači će osigurati da sve relevantno osoblje njihovog medija bude informisano o ovom Kodeksu. Urednici i izdavači će, takođe, osigurati da se odredbe ovog Kodeksa u potpunosti poštuju.

Ovaj Kodeks je usvojen od svih Udruženja/Udruga novinara u BiH na sjednici održanoj 29. aprila 1999. godine, a dopunjen februara 2005., augusta 2006. i decembra 2006. godine od Vijeća za štampu u Bosni i Hercegovini i svih Udruženja/Udruga novinara u Bosni i Hercegovini.

Član 1

Opšte odredbe

Novinari i njihove publikacije imaju obavezu prema javnosti održati visoke etičke standarde u bilo kojem trenutku i pod bilo kakvim okolnostima.

Dužnost novinara i izdavača je poštivati potrebe građana za korisnim, blagovremenim i relevantnim informacijama, kao i braniti načela slobode informisanja i pravo na pravedan komentar i kritičko novinarstvo.

Štampa u BiH će se pridržavati opšteprihvaćenih društvenih standarda pristojnosti i poštivanja

etničke, kulturne i religijske raznolikosti Bosne i Hercegovine.

Štampani mediji će se pridržavati standarda ljudskih prava definisanih u međunarodnim i bosansko-hercegovačkim aktima o ljudskim pravima.

Štampani mediji će razvijati svijest o ravnopravnosti polova i poštivanju osobenosti kao integralnog dijela ljudskih prava.

Štampa će štititi prava pojedinca, dok će u isto vrijeme podržavati pravo na informaciju koja služi javnom interesu. Ovaj Kodeks treba posmatrati u svjetlu oba pomenuta značenja.

Član 2

Urednička odgovornost

Najvažnija odgovornost novinara i urednika je osigurati da njihov rad bude usmjeren ka poštivanju istine, kao i prava javnosti da sazna istinu.

Novinari će u svakom trenutku obavljati svoj posao u duhu pravednosti, istinitosti i pristojnosti pri sakupljanju informacija, izvještavanju i predstavljanju mišljenja.

Plagijati, falsifikovanje, namjerno prikrivanje važnih činjenica, primanje mita ili usluga koje bi uticale na rad izvještača ili urednika, najteži su moralni prekršaji ove profesije.

Član 3

Huškanje

Štampa će u svakom trenutku biti svjesna opasnosti koja se javlja kada mediji namjerno ili nehotice podstiču diskriminaciju i netoleranciju.

Imajući u vidu takvu opasnost, štampa će dati sve od sebe kako ne bi huškala i/ili podsticala mržnju i/ili nejednakost na osnovu etničke pripadnosti, nacionalnosti, rase, religije, pola, seksualne orijentacije, bilo koje fizičke ili mentalne bolesti ili onesposobljenosti.

Štampa neće ni pod kakvim okolnostima podsticati krivična djela ili nasilje.

Član 4

Diskriminacija

Novine i periodična izdanja moraju izbjeći prejudicirane i uvredljive aluzije na nečiju etničku grupu, nacionalnost, rasu, religiju, pol, seksualnu opredijeljenost, fizičku ili mentalnu bolest ili onesposobljenost.

Aluzije na nečiju etničku grupu, nacionalnost, rasu, religiju, pol, seksualnu opredijeljenost, fizičku ili mentalnu bolest ili onesposobljenost će biti napravljene samo onda kada su u direktnoj vezi sa slučajem o kojemu se izvještava.

Član 4a

Ravnopravnost polova i poštivanje osobnosti

Novine i periodična izdanja će izbjegavati direktne ili indirektne komentare kojima ličnosti stavljaju u neravnopravan položaj ili ih diskriminišu po osnovi njihovog pola, roda, polnog identiteta, rodnoga identiteta, rodnoga izražavanja i/ili seksualne orijentacije.

Član 5

Tačnost i fer izvještavanje

Novine i periodična izdanja neće objavljivati netačne, krivonavodeće i iskrivljene materijale u vidu fotografija, tekstova ili drugih materijala.

Fotografije i dokumenti ne smiju biti falsifikovani i/ili korišteni na krivonavodeći način.

Novinska izdanja ne smiju prikrivati i/ili zadržavati bilo kakve važne informacije, čije bi obznanjivanje moglo materijalno uticati na tumačenje objavljenog izvještaja i razumijevanje kod čitalačke publike.

Novinari i njihove publikacije imaju profesionalnu obvezu blagovremeno ispraviti bilo koju objavlјenu informaciju za koju se utvrdi da je netačna. Izvinjenje i/ili ispravka će biti objavlјeni s dužnim isticanjem.

Novine ili periodično izdanje će uvijek izvještavati istinito i tačno o ishodu radnje poduzete u vezi s klevetom u koju su bili uključeni. Novinari će izvještavati samo na osnovu činjenica čije je porijeklo novinaru poznato.

Kod izvještavanja i komentara kontroverze, novine i periodična izdanja će se potruditi saslušati i predstaviti sve strane u sporu. Ukoliko jedna strana u kontroverzi odbije da se stavi na raspolaganje novinaru, publikacija može opravdano navesti ovo odbijanje u svom izvještaju.

Član 6

Komentar, pretpostavka i činjenica

Novine i periodična izdanja, iako su slobodni da izraze svoja gledišta, moraju napraviti jasnu razliku između komentara, pretpostavke i činjenice.

Član 7

Mogućnost odgovora

Pravo na odgovor će biti proširen na relevantne osobe ukoliko publikacija, koja je u pitanju, procijeni da takav korak doprinosi tačnosti i nepristranosti izvještavanja.

Ukoliko je ikako moguće, na raspolaganje će biti stavljena mogućnost neposrednog odgovora u izdanju publikacije u kojem je objavljena optužba i/ili netačno navedene informacije, u dužini ne većoj od integralno objavljenog teksta.

Član 8

Krivo predstavljanje

Novinari će koristiti samo pravedna sredstva da dođu do vijesti, dokumenata i/ili fotografija.

Neetički je krivo predstavljati nečiji identitet ili namjeru i koristiti se mahinacijama da bi se došlo do informacije za objavljivanje, osim u ekstremnim okolnostima i u zakonitoj formi, kada bi objavljivanje informacije dobijene na takav način jasno služilo javnom interesu.

Novinari i fotografi neće dolaziti do informacija i/ili fotografija putem zastrašivanja ili maltretiranja.

Član 9

Privatnost

Štampa će izbjegavati uplitanje u nečiji privatni život, osim ako takva uplitanja nisu potrebna u interesu javnosti.

Teme koje uključuju lične tragedije će biti obzirno tretirane, a pogođenim ličnostima će se prići diskretno i sa saosjećanjem.

Član 10

Osobe optužene za krivična djela

Novine i periodična izdanja neće nikoga tretirati kao kriminalca prije donošenja sudske presude koja to potvrđuje.

Novine i periodična izdanja imaju obavezu ne donositi preuranjene sudove o krivici optužene ličnosti.

Novine i periodična izdanja imaju obavezu da objave informaciju o odbacivanju optužbe ili oslobađanju ličnosti za koju su ranije objavili da je optužena ili da je suđenje počelo.

Član 10a

Zaštita svjedoka

Novine i periodična izdanja će pokazati poseban oprez i osjetljivost kod izvještavanja o svjedocima u sudskim procesima za ratne zločine, poštujući pravila i odredbe za neimenovanje zaštićenih svjedoka.

Novine i periodična izdanja će općenito izbjegavati imenovanje svjedoka u sudskim procesima za

ratne zločine, kao i imenovanje njihove rodbine i prijatelja, osim ako pozivanje na njih nije neophodno za potpuno, pravično i tačno izvještavanje o sudskom postupku, i ako to neće uticati na pogrešno tumačenje istine ili tok sudskog procesa.

Član 11

Zaštita djece i maloljetnika

U tretiranju djece i maloljetnika novinari su dužni krajnje obazrivo postupati, poštujući dobre običaje i Konvenciju o pravima djeteta, polazeći od interesa djeteta.

Novinari su dužni zaštititi identitet djeteta u postupcima u kojima je inače isključena javnost.

Novinari ne smiju intervjuisati niti fotografisati djecu mlađu od 15 godina, s pitanjima koja se odnose na porodicu djeteta, bez prisustva roditelja ili bez dozvole roditelja ili staratelja.

Novine i periodična izdanja oprezno i s odgovornošću smiju identifikovati djecu mlađu od 15 godina u slučajevima kada su žrtve krivičnih djela.

Novine i periodična izdanja ne smiju ni pod kakvim okolnostima identifikovati djecu mlađu od 15 godina koja su umiješana u kriminalne slučajeve kao svjedoci ili optuženi.

Član 12

Reklamiranje i sponzorisanje

Reklame, političke reklame i sponzorirani članci i dodaci moraju biti razdvojeni od uredničkog sadržaja i jasno označeni kao ono što jesu.

Sponzorirani materijali moraju jasno ukazivati na izvor sponzorisanja.

Član 13

Povjerljivost izvora informacija

Kad god je to moguće, novinari se trebaju oslanjati na otvorene, identifikovane izvore informacija. Ovakvi izvori treba da budu pretpostavljeni anonimnim izvorima, čije poštenje i tačnost javnost ne može da ocijeni.

Novinari, međutim, imaju obavezu da štite identitet onih koji daju informacije u povjerenju, bez obzira na to da li su ili ne te ličnosti izričito zahtijevale povjerljivost.

Član 14

Autorska prava

Štampa može koristiti razumne sažetke s ograničenim citatima, materijale iz drugih publikacija ili

nosilaca autorskih prava, bez izričite dozvole za to, sve dok je izvor naznačen na odgovarajući način.

Značajna upotreba ili reprodukcija materijala zaštićenog autorskim pravima zahtijeva izričitu dozvolu nositelja autorskog prava, osim ako takva dozvola nije navedena u samome materijalu.

Član 15

Interes javnosti

Interes javnosti, u značenju ovog Kodeksa, definisan je kao - postupak i/ili informacija kojima je namjera pomoći javnosti u donošenju ličnog mišljenja i odluka o pitanjima i događajima, uključujući i napore otkrivanja krivičnog djela ili prekršaja, te spriječiti zavođenje javnosti nekom izjavom ili postupkom pojedinca ili organizacije.

Član 16

Žalbe

Svako izdanje svake publikacije će na prigodnom mjestu sadržavati: ime, adresu, broj telefona, broj faksa i internet/e-mail adresu odgovornog izdavača i urednika, kojima mogu biti upućivane žalbe i prigovori na pisanje štampanih izdanja.

Podnosilac žalbe, koji tvrdi da je u izvještavanju došlo do kršenja ovog Kodeksa, obratit će se izdavaču ili uredniku odgovornom za publikaciju o kojoj se radi, demantijem ne dužim od izvorno objavljenog članka.

Vijeće za štampu u Bosni i Hercegovini, www.vzs.ba info@vzs.ba +387 33 272 270 +387 33 272 271

Udruženje/Udruga "BH novinari", www.bhnovinari.ba bhnovinari@bhnovinari.ba +387 33 223 818

Društvo novinara BiH, journal@bih.net.ba +387 33 214 532

Udruga hrvatskih novinara u BiH, udruga_hrvatskih_novinara_bih@princable.net +387 36 315 095

Udruženje novinara Republike Srpske, brane_bozic@blic.net +387 51 218 522